

**Åtgärder för
ÄNGSSKÄREPLATTMAL
2018**

Gillis Aronsson
Jan-Olov Björklund
Pär Eriksson

Författare

Gillis Aronsson, Jan-Olov Björklund, Pär Eriksson

Foto

Gillis Aronsson, Pär Eriksson

Kartor

Alla kartor © Lantmäteriet om inget annat anges.

Produktion och layout

Upplandsstiftelsen

Kontakt Upplandsstiftelsen

Telefon 018-611 62 71

www.upplandsstiftelsen.se

© Upplandsstiftelsen 2018

ISSN 1103-7911

Skötselåtgärder och uppföljning av ängskäreplattmal och väddnätfjäril vid Lilla tena 2018

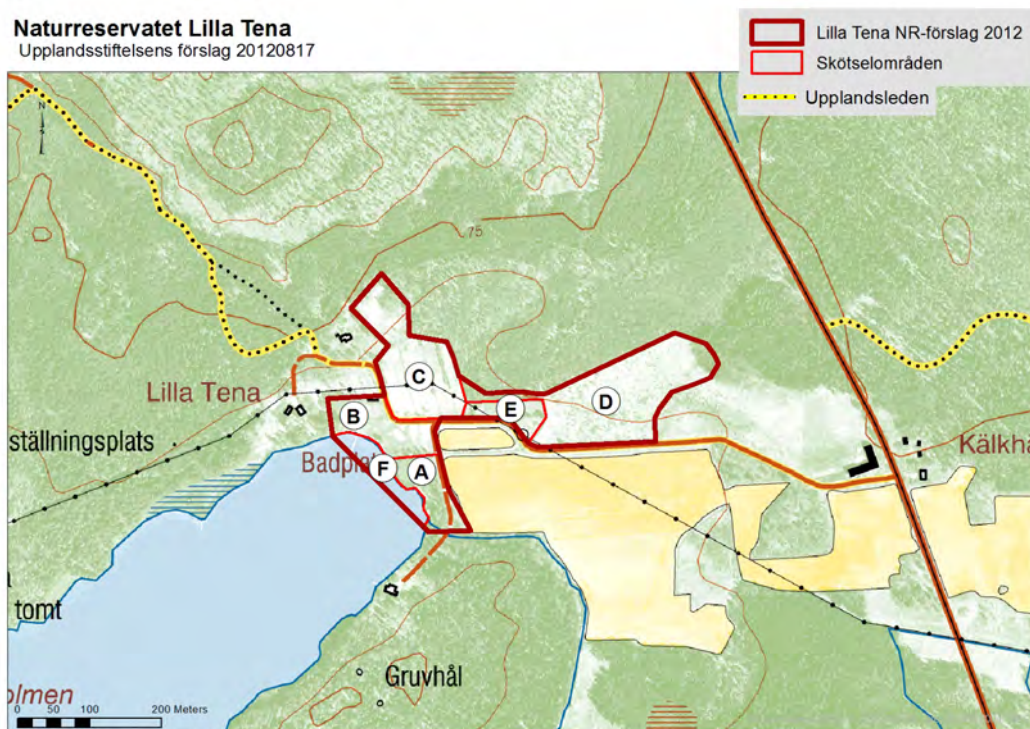

Pärlemoffjäril på ängsskära vid Lilla Tena . Foto Pär Eriksson

ÅTGÄRDER VID LILLA TENA I HEBY KOMMUN SAMT UPPFÖLJNING AV ÄNGSKÄREPLATTMAL OCH VÄDDNÄTFJÄRIL 2018.

Utförda åtgärder

Röjning av asp genomfördes på den kända lokalen (del av område A). Efter många års bekämpning har uppslaget av asp sly minskat påtagligt och i år kompletterades röjningar med slåtter på lämpliga ytor i område A. Viss spridning av ängsskära längs vägen pågår samt enstaka nyetablering i område E. Slåtter har även utförts i. Röjning av sly samt slåtter har genomförts i hela område C (som ej är trädbevuxet), del av område E och de västra delarna av område D. Inslaget av ängsvädd har ökat påtagligt under de sista åren på slåtterängen i område C.

Översiktskarta med delområden.

I delområde D har ängsvädd ökat och ängsskära etablerat sig på vissa ängsytor som röjts och slagits en längre tid. Bilden till vänster är tagen år 2012 och bilden till höger år 2017. Men än så länge har varken väddnätjäril eller ängsskäreplattmal koloniserat området.

Inventering av ängsskäreplattmal och väddnätjäril

Lokalen besöktes första gången 31 maj då enstaka larver av ängsskäreplattmal kunde konstateras i minst tre plantor i område A. Sju plantor av ängsskära undersöktes utanför område A utan att några larver kunde konstateras. Några nykläckta väddnätjärilar (3-4 ex) flög på ängen i område C.

Den 4 september hittades 5 larvspinn av väddnätjäril på slätterängen i område C. Antalet kolonier har därmed minskat de sista två åren från 2016 då hela 30 larvspinn noterades vilket var det största som någonsin konstaterats i området.

Fjärilsfällor för ängsskäreplattmal i Klastorp, Bålsta kommun, 2018

Gillis Aronsson, Upplandsstiftelsen

År 2016 hittades larver av ängsskäreplattmal, *Agonopterix bipunctosa*, vid Klastorp, i Håbo kommun. Arter som är beroende av värdväxten ängsskära, *Serratula tinctoria*, förekommer mycket lokalt i östra Sverige, och utanför vårt land är den endast konstaterad i Tyskland och England. Både ängsskäreplattmalen och ängsskärans är nationellt rödlistade p.g.a. minskande populationer. De är klassade som VU (sårbar) resp. NT (nära hotad).

Fyndplatsen vid Klastorp ligger ca. 2 km SO om Krägga och består av en betespräglad ekhage på blockfattig moränkulle med kala hållar i den centrala delen. I hagen finns 100- till 200-åriga ekar, varav flera är senvuxna och relativt kortvuxna. För övrigt utgörs träd- och buskskiktet av, tall, björk, asp och enbuskar. Ekhagen är örtrik med bl.a. jungfru Marie nycklar, nattviol, jungfrulin, brudbröd, tjärblomster, liljekonvalj och rikligt med ängsskära.

Bild 1. Ekhagen vid Klastorp var, trots flera års betesuppehåll, fortfarande örtrik och hade tydlig betesprägel i början av 2000-talet. Foto: 21 juni 2007.

Ekhagen har tidigare haft lång hävdkontinuitet, men betet upphörde någon gång i slutet av 1900-talet. Igenväxningen av hage gick dock ganska långsamt, så även i på 2010-talet fanns öppna, örtrika ytor kvar och ekarna var fortfarande vitala. År 2015/2016 restaurerades området och sedan sommaren 2016 betas den ca. 5 hektar stora hagen med får.

Ängsskären har troligen funnit i landskapet vid Ekolsundsviken under mycket lång tid, och Erik Almquist noterade ängsskären på olika platser mellan Krägga och Bålsta i sin inventering för ca. 100 år sedan, (Jonsell 2010). I Klastorp noterades flera hundra plantor år 2004 och 2007 (Artportalen) och år 2016 och 2018 räknades 2 080 resp. 2 525 plantor.

Bild 2. Ängsskäreplattmalen spinner ihop s.k. bladrör i vilka larven utvecklas. Foto: 17 juni 2016.

Bild 3. Bästa tiden att leta larver av plattmalen är i juni innan ängsskären har blommat. Foto: 22 juli 2007.

Bild 4. Inventering av ängsskära och ängsskäreplattmal i den nyrestaurerade ekhagen. Foto: 17 juni 2016.

Ängsskäreplattmalen eftersöktes första gång i Klastorp 21 juli 2007, men inga fynd gjordes vid detta tillfälle då man huvudsakligen letade efter adulta fjärilar. Vid ett senare besök, men tidigare på säsongen, 17 juni 2016, påträffades larver i bladrör på ängsskära. Vid detta tillfälle hade markägaren nyligen släpp på betesdjur (fem tackor och sju lamm) i den nyrestaurerade hagen. Fåren hade redan hunnit betat många av ängsskäreplantorna, vilket sannolikt missgynnar plattmalen kraftigt då bladrören med larverna lätt blir uppätta.

Bild 5. År 2018 betade 22 får i ekhagen vid Klastorp, och betestrycket på den örtrika floran var ganska hårt. Foto: 14 juni 2018.

Bild 6. Avbetade ängsskärar missgynnar plattmalen då den ofta spinner bladrör en bit upp på stjälken. Foto: 14 juni 2018.

I ett försöka att rädda ängsskäreplattmalen fick Upplandsstiftelsen tillstånd av mark- och djurägaren att sätta upp två fjärilsfällor, ca. 30 x 15 m, där djuren blir utestängda från bete. Fällorna lämnades orörda under 2018, men planeras framöver att skötas genom sen slåtter så att ängsskärorna kan blomma över och att plattmalens livscykel inte bryts.

Den 9 maj 2018 sattes dessa två fjärilsfällor upp, strax före betespåsläppet med får (22 tackor och lamm), och den 14 juni 2018 räknades antalet stjälgar av ängsskärar i ekhagen. Resultatet blev att i de två obetade fällorna fanns 1 150 stjälgar i knopp (ej betadesskadade), medan i den hävdade fårhagen växte 1 375 plantor, varav 1 250 stjälgar var avbetade av fåren, d.v.s. 91%. Ett bladror av ängsskäreplattmalen hittades i en av fjärilsfällorna, men arten eftersöktes egentligen inte vid detta fältbesök.

Bild 7. I den södra fjärilsfälla räknades, i juni 2018, 700 stjälgar av ängsskärar och en larv av ängsskäreplattmalen hittades. Foto: Uppställning av stängselfällan, 9 maj 2018.

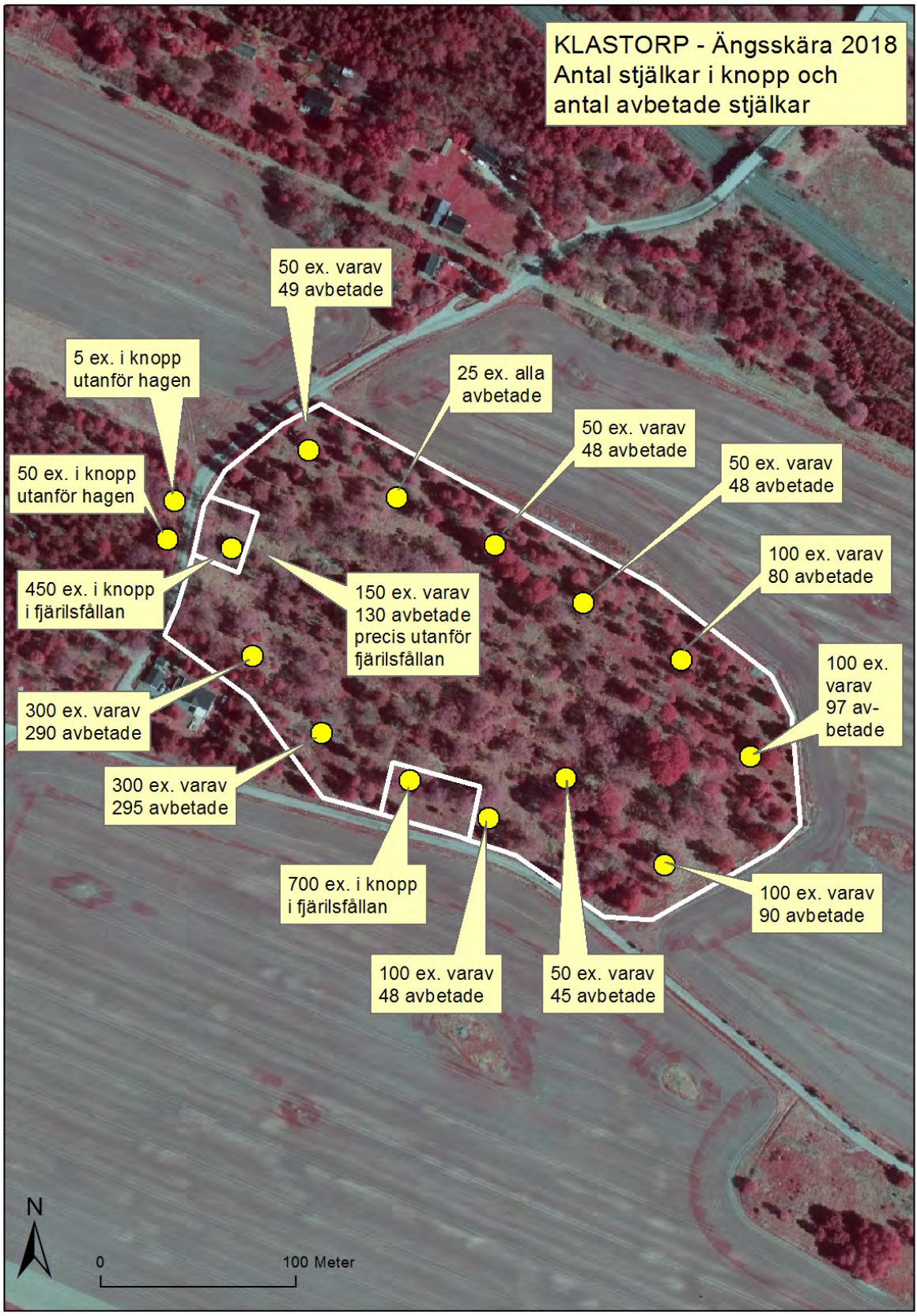

Bild 8. I den östra fjärilsfälla fanns 450 stjälgar av ängsskärar 2018. Foto: 14 juni 2018.

Ängsskäreplattmal Klastorp-Högsta

KLASTORP - Ängsskära 2018
Antal stjälkar i knopp och
antal avbetade stjälkar

Referenser:

Björklund, J-O. 2010: Åtgärdsprogram för ängsskäreplattmal 2010-2014 (*Agonopterix bipunctosa*). Naturvårdsverket. Rapport 6343.

Jonsell, Lena (red.) 2010: Upplands flora. SBF-förlaget, Uppsala.

Artportalen: tillgängligt på <https://www.artportalen.se>

Inventering av ängsskäreplattmal i Uppsala län sommaren 2018.

Jan-Olov Björklund

Den 14 juni 2018 gjordes besök vid Rossholm samt vid Lingnåre i Hållnäs för att övervaka förekomsten av ängsskäreplattmal på två kända förekomstplatser.

Rossholm

Vid Rossholms före detta skjutfält har arten varit känd sedan 2007 då en stor inventering av arten genomfördes i Uppsala län. Den har hållit ställningarna på lokalen under åren, men igenväxningen har pågått under ett antal år sedan den militära verksamheten avslutats. Även betesdriften på de rikligaste markerna med ängsskära hade upphört sedan många år.

År 2014 genomfördes röjningar och betesdriften med nötdjur återupptogs. Den rikligaste backen med ängsskära har stängslats bort och där släpps djuren sent när larverna utvecklats klart och fjärilen kläcks.

Vid årets inventering kunde rikligt med larver noteras i den avstängda fällan, men larver kunde även ses i den tidigare betade delen. Beteshagen är stor och djuren hinner inte beta hela ytan under larvens utvecklingstid. Ängsskäran tycks ha ökat under de få åren då det betats och framtiden verkar ljus för ängsskäreplattmalen på lokalen.

Lingnåre

Yta 1, under kraftledningen

Även på denna lokal påträffades arten vid inventeringen 2007. Då hittades ett 10-tal larver i röjda ytor under kraftledningsgatan. En lyckad restaurering av den tidigare slåttermarken har gjorts under åren och ytan slås nu årligen med lie. Ängsfloran är fantastisk och ängsskäran har ökat kraftigt under åren. Rikligt med larver påträffades under inventeringen.

Yta 2, nyrestaurerad ängsmark

Vid tidigare inventering av omkringliggande marker kunde glesa bestånd av ängsskära noteras i igenväxande marker upp mot stora vägen. Även där har restaureringar nu genomförts och betesdjur har bidragit till en rikare flora. Det absolut finaste partiet med spår av rik ängsflora har nu stängslats av och slåtter har genomförts sedan 2016. Ängsskäran har svarat mycket bra och ökat markant, men några larver kunde inte ses under årets inventering. Det bör dock inte dröja innan arten hittar dit då avståndet till den fina förekomsten under kraftledningen inte är långt. Det ska bli intressant att se hur många år det tar.

Upplandsstiftelsen har fått bidrag från Länsstyrelsens anslag för åtgärdsprogram för hotade arter för att utföra åtgärder och uppföljning för ängsskäreplattmal.